

Rare robust

Politikerne har slitt ut ordet robust. Det har tapt all mening og må byttes ut.

Jeg tror det var sosiologen Kjetil Rolness som skrev om det først: Robust var blitt det nye honnørordet i politikk og administrasjon (1). Klassekampen utopte det til årets nyord (2), og i regjeringserklæringen sto det 14 ganger. Vi skulle få robuste politi-regioner, robust nødnett, robust næringsliv, robust landbruksproduksjon, robuste operative avdelinger i Forsvaret, robuste fagmiljøer i kommunehelsetjenesten – og selv-følgelig robuste kommuner (2). Men det var fare på ferde (3).

Robust er egentlig et traust ord som betyr sterkt, kraftig, hardfør. Det kommer av det latinske ordet *robustus* og kunne brukes om mange ting. Men politikerne ga det en tilleggsbetydning. De brukte det om alt (3).

Når et ord invaderer nye områder, skjer det noe med innholdet. Meningen blir diffus. Det ordet vinner i omfang, taper det i presisjon (3). Mange ord har opplevd samme skjebne, bare tenk på kvalitet og kvalitets-sikring. Kan noen gi en presis definisjon av disse ordene? Den grimme skjebnen som rammer moteordene er at innholdet blir utflytende og uklart (4). Så også med robust. Det stoppet alle diskusjoner. Har man først fått dommen ikke robust nok, så er man ferdig. Det beste eksemplet er sykehusene – det betyr nedleggelse (3) (fig 1). For de som trenger tjenester fra helsevesenet er det dårlig nytt at hjelperne er blitt robuste. På godt norsk betyr det at man må være sterkt for å skaffe seg hjelp (3).

Politikernes, og kanskje særlig regjeringens, omfattende bruk av robust slet til slutt ordet helt ut. Det var robuste kommuner og robuste budsjetter, og så ble det bare for mye. Folk begynte å erte dem (5–8), Språkrådet utopte det til årets fyord (9), og det ble til slutt kastet ut av politikken (10). Antakelig mistet ordet robust all sin kraft og verdighet den dagen da Høyres kunnskapsminister Torbjørn Røe Isaksen skrev en selvironisk tvitring: «Har spist en robust frokost. En robust start på dagen» (8). Noen ganger må man ta ord ut av språket fordi de er blitt meningsløse. Tidsskriftet Samtiden hadde for noen år siden en spalte som ble kalt institutt for begrepstømming, der de trakk ord tilbake fra språket (3). Robust ville stått for tur.

Det er litt dumt, for robust er medisinsk relevant. Det er brukt både om kroppsbygning, en robust konstitusjon, og om helse-

Figur 1 Flekkefjord sykehus – ikke robust nok? Foto: Jarle Vines [CC BY-SA 3.0 NO]

tilstand, en robust helse. Og så har vi robortsans, som stammer fra det latinske ordet *roborare* og betyr styrke. Tidligere ble det brukt om styrkemidler, og det hadde en stor plass i medisinen. Roborerende behandling omfattet alle tiltak som var ment å styrke pasienten. Det fremste eksemplet fra norsk medisin var pasienter med syfilis som ble lagt inn ved Rikshospitalets hudavdeling i perioden 1890–1910. De fikk roborerende behandling og ble detaljert undersøkt og registrert. Dette såkalte Oslo-materialet omfattet ca. 2 000 pasienter og ble den internasjonale standardreferansen for forløpet av ubehandlet syfilis (11).

Ordet robortsans støver, men egentlig burde vi pusse det blankt. Når vi forsøker å hjelpe pasientene til å mestre sykdom og lidelse, kunne vi ha nytte av roborerende behandling også i dag. Kanskje robust etter hvert gjenvinner sin plass i språket? Vi kan ha bruk for det.

Erlend Hem
erlend.hem@medisin.uio.no

Erlend Hem (f. 1970) er dr.med., fagsjef og redaktør for Tidsskriftets språkspalte.

Litteratur

1. Rolness K. Norge er robust. Ahus også. Dagbladet 18.1.2013: 74–5. www.dagbladet.no/2013/01/18/kultur/debatt/lordagskommentaren/kjetil_rolness/robust/25302700 [10.10.2016].
2. Kihl J. Ro-robust. Klassekampen 31.12.2013: 4.
3. Sørbo Jl. Robuste løysingar. Dag og Tid 3.4.2014: 2–3. www.dagogtid.no/robuste-loysingar [10.10.2016].
4. Hem E. Styr unna moteordene. Tidsskr Nor Legeforen 2012; 132: 1128–9.
5. Ruud S. Dette er regjeringens nye moteord. Aftenposten 12.8.2014. www.aftenposten.no/nyheter/iriks/Dette-er-regjeringens-nye-moteord-7655344.html [10.10.2016].
6. Strøm OK. Robust. Robust. Robust. Robust. Robust. Robust. VG 4.10.2014: 3. www.vg.no/nyheter/meninger/solberg-regjeringen/robust-robust-robust-robust-robust-a/23309187 [10.10.2016].
7. Alstadheim K. Økning av robustheten. Dagens Næringsliv 19.3.2015: 18–9. www.dn.no/meninger/kommentarer/2015/03/18/2154/Skisse/kning-av-robustheten [24.4.2016].
8. Mauno H. Godt nytt ord! Dagsavisen 31.12.2014: 29. www.dagsavisen.no/helg-nye-inntrykk/godt-nytt-ord-1.308072 [10.10.2016].
9. Språkrådet. Årets fyord. 2.2.2016. www.sprakradet.no/Vi-og-vart/hva-skjer/Aktuelt/2016/arets-fyord/ [10.10.2016].
10. Ruud S. Ti knep Høyre-grasrota kan bruke for å ta innersvingen på Erna. Aftenposten 9.4.2016. www.aftenposten.no/nyheter/iriks/politikk/Ti-knep-Hoyre-grasrota-kan-bruke-for-a-ta-innersvingen-pa-Erna-8422688.html [10.10.2016].
11. Walløe L. [13.2.2009]. Cæsar Boeck. I: Norsk biografisk leksikon. https://nbl.snl.no/C%C3%A6sar_Boeck [10.10.2016].